

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства та
природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту
Кафедра фінансів та економічної безпеки

07-03-353М

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до виконання практичних завдань та самостійної роботи із
навчальної дисципліни

«Основи наукових досліджень»

для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня
за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та
страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа та
страхування» денної та заочної форм навчання

Рекомендовано науково-методичною
радою з якості ННІЕМ
Протокол № 1 від 24 вересня 2024 року

Методичні вказівки до виконання практичних завдань та самостійної роботи з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Фінанси, банківська справа та страхування» спеціальності 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок» [Електронне видання] / Ляхович О. О., Трусик М. Ю. Рівне : НУВГП, 2024. 27 с.

Укладачі: Ляхович О. О., к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки; Трусик М. Ю., к.е.н., старший викладач кафедри фінансів та економічної безпеки.

Відповідальний за випуск: Мельник Л. В., д.е.н., професор, завідувач кафедри фінансів та економічної безпеки.

Керівник (гарант) освітньої програми «Фінанси, банківська справа та страхування»:

Кондрацька Н. М., к.е.н., доцент кафедри фінансів та економічної безпеки.

Шифр попередньої версії МВ: 06-03-286

© О. О. Ляхович,
М. Ю. Трусик 2024
© НУВГП, 2024

ЗМІСТ

Загальні положення.....	4
Тематичний зміст навчальної дисципліни.....	6
Методичні рекомендації до проведення практичних занять.....	7
Практичне заняття № 1. Наука як вид пізнавальної діяльності.....	8
Практичне заняття № 2. Суб'єкти, об'єкти та сучасні виклики наукової діяльності.....	9
Практичне заняття № 3. Загальні методи наукових досліджень.....	10
Практичне заняття № 4. Спеціальні методи економічних досліджень..	12
Практичне заняття № 5. Особливості організації наукового дослідження.....	14
Практичне заняття № 6. Інформаційні ресурси та інструменти для наукових досліджень.....	15
Практичне заняття № 7. Організація навчально-дослідної роботи здобувачів вищої освіти.....	16
Практичне заняття № 8. Організація науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти.....	17
Практичне заняття № 9. Організація та участь у конкурсах студентських наукових робіт.....	18
Практичне заняття № 10. Види наукових публікацій та підготовка до виступу з доповіддю.....	19
Практичне заняття № 11. Особливості написання наукової статті.....	20
Практичне заняття № 12. Академічна доброчесність у науковій діяльності.....	21
Практичне заняття № 13. Науковий профіль дослідника.....	22
Перелік орієнтовних тем для індивідуальної науково-дослідної роботи студента.....	23
Рекомендована література.....	26

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Навчальна дисципліна «Основи наукових досліджень» відіграє важливу роль у професійній підготовці майбутніх фахівців з фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку. Здобуття навичок та вмій щодо організації наукових досліджень сприятиме здійсненню ефективної діагностики фінансових систем, змістовній інтерпретації результатів наукових досліджень та розв'язанню важливих теоретико-прикладних завдань.

Метою вивчення дисципліни є надання студентам системних знань про теоретичні та практичні основи проведення наукових досліджень, а також формування наукової культури, критичного мислення, академічної доброчесності та навичок самостійної наукової роботи, що дозволить студентам ефективно інтегруватися у науковий простір.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є основи наукових досліджень і методика здійснення досліджень конкретних проблем фінансів на основі загальнонаукових та емпіричних наукових прийомів, що дає змогу досліджувати процеси обігу фінансових ресурсів суб'єктів економіки у їх спорідненості, відмінності та історичному аспекті.

Завданням дисципліни полягають у засвоєнні студентами основ методології та процесу наукових досліджень, розвитку навичок роботи з інформаційними джерелами, організації навчально-дослідної та наукової діяльності, підготовці різних видів наукових публікацій, а також у формуванні академічної доброчесності та наукової культури здобувачів освіти.

За результатами вивчення дисципліни студенти повинні:

знати:

- предмет, сутність та класифікацію наук;
- методи досліджень у сфері фінансів;
- етапи проведення наукового дослідження;
- вимоги до оформлення результатів наукових досліджень;
- види навчально- та науково-дослідної роботи студентів.

вміти:

- вибирати напрям науково-дослідної роботи та обґрунтовувати актуальність досліджень;
- визначати зміст і структуру предмета та об'єкта дослідження, формулювати мету та завдання;

- використовувати методику формування проблем наукового дослідження у сфері фінансів;
- планувати і виконувати теоретичні та прикладні наукові дослідження;
- використовувати загальні та спеціальні методи дослідження у сфері фінансів;
- підбирати та використовувати фінансову інформацію у науково-дослідній роботі;
- правильно оформляти результати наукових досліджень та оприлюднювати їх на конференціях, олімпіадах, конкурсах.

Вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» забезпечує отримання наступних програмних компетентностей:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в ході професійної діяльності у галузі фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку або у процесі навчання, що передбачає застосування окремих методів і положень фінансової науки та характеризується невизначеністю умов і необхідністю врахування комплексу вимог здійснення професійної та навчальної діяльності.
Загальні компетентності (ЗК)	ЗК01. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 02. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 05. Навички використання інформаційних та комунікаційних технологій. ЗК06. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні. ЗК07. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 08. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел. ЗК 12. Здатність працювати автономно. ЗК 14. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про

	природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
Фахові компетентності спеціальності (СК)	СК01. Здатність досліджувати тенденції розвитку економіки за допомогою інструментарію макро- та мікроекономічного аналізу, оцінювати сучасні економічні явища. СК03. Здатність до діагностики стану фінансових систем (державні фінанси, у тому числі бюджетна та податкова системи, фінанси суб'єктів господарювання, фінанси домогосподарств, фінансові ринки, банківська система та страхування). СК04. Здатність застосовувати економіко-математичні методи та моделі для вирішення фінансових задач. СК 12. Здатність ідентифікувати проблемні аспекти та обґрунтовувати пріоритетні напрями покращення функціонування державних, корпоративних фінансів, фінансів домогосподарств, фінансової системи в цілому. СК13. Здатність застосовувати інноваційні підходи в сфері фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку.

Вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» базується на знаннях, отриманих з таких навчальних дисциплін, як «Українська мова за професійним спрямуванням», «Вступ до спеціальності», «Макроекономіка», «Мікроекономіка», «Фінанси».

2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Особливе місце у ході вивчення дисципліни «Основи наукових досліджень» належить практичним заняттям, на яких відбувається закріплення теоретичних знань, отриманих на лекціях, семінарських заняттях та в процесі самостійної роботи над дисципліною. Перелік основних тем практичних занять з навчальної дисципліни «Основи наукових досліджень» наведений у таблиці 1.

Таблиця 1. – Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Наука як вид пізнавальної діяльності	2
2.	Суб'єкти, об'єкти та сучасні виклики наукової діяльності	2
3.	Загальні методи наукових досліджень	2
4.	Спеціальні методи економічних досліджень	2
5.	Особливості організації наукового дослідження	2
6.	Інформаційні ресурси та інструменти для наукових досліджень	2
7.	Організація навчально-дослідної роботи здобувачів вищої освіти	2
8.	Організація науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти	2
9.	Організація та участь у конкурсах студентських наукових робіт	2
10.	Види наукових публікацій та підготовка до виступу з доповіддю	2
11.	Особливості написання наукової статті	2
12.	Академічна доброчесність у науковій діяльності	2
13.	Науковий профіль дослідника	2
	Разом	26

3. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ДО ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 1

Тема 1. Наука як вид пізнавальної діяльності

Мета: сформувати уявлення про сутність науки, її функції, завдання та класифікацію.

Обговорення теоретичних питань:

1. Дайте характеристику предмету та сутності науки.
2. Опишіть структурні елементи системи знань пізнання.
3. Основні завдання та функції науки в суспільстві.
4. Розкрийте сутність класифікації наук.
5. Роль науки у формуванні системи знань та розвитку цивілізації.

Практичні завдання:

Завдання 1.1. Розподілити подані науки (економіка, фізика, біологія, педагогіка, штучний інтелект, соціологія, екологія, економіка, політологія, філологія, медицина, інформатика, історія, кібернетика, інженерія, юриспруденція, біоінформатика, юриспруденція) за основними групами: *природничі, соціальні, технічні, гуманітарні, міждисциплінарні*.

Завдання 1.2. Виберіть будь-яку сучасну наукову проблему (наприклад, сталий розвиток, екологічна ситуація, розвиток штучного інтелекту, медицина, ін).

- Визначте, до якої галузі науки належить ця проблема.
- Опишіть основні завдання науки у вивченні цієї проблеми.
- Обґрунтуйте як наукові дослідження сприяють формуванню знань і розвитку суспільства у цьому напрямку.

Завдання 1.3. Підготуйте короткий опис одного з досягнень науки останніх 10 років (наприклад, у сфері медицини, енергетики або ІТ).

Вкажіть, яку функцію науки воно реалізує (пізнавальну, практичну, соціальну, прогностичну).

Обговоріть, як це відкриття впливає на суспільство або економіку.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 2

Тема 2. Суб'єкти, об'єкти та сучасні виклики наукової діяльності

Мета: поглибити знання про організацію науки, взаємодію суб'єктів та об'єктів дослідження, актуальні напрями розвитку науки.

Обговорення теоретичних питань:

1. Розкрийте сутність наукової діяльності та її основних види.
2. Дайте характеристику завданням та функціям наукової діяльності.
3. Надайте характеристику суб'єктам наукової діяльності.
4. Опишіть основні види наукової діяльності.
5. Що таке цілі сталого розвитку і яке значення має наука для досягнення їх?
6. Як наукові дослідження сприяють формуванню стратегій сталого розвитку суспільства?
7. Поясніть вплив цифровізації та штучного інтелекту на розвиток науки та появу нових об'єктів дослідження.

Практичні завдання:

Завдання 2.1. Скласти порівняльну таблицю, де у першій колонці вказати суб'єкти науки (учені, наукові установи, університети, наукові школи тощо), а у другій – об'єкти науки (природа: клімат, атомні процеси, екосистема; суспільство: економіка, політика, культура; людина: людина, психіка; техніка й технології: машини, робототехніка, біотехнології; інформаційні системи: штучний інтелект, блокчейн).

Зробіть висновок: як суб'єкти впливають на формування об'єктів дослідження, і навпаки.

Завдання 2.2. Ознайомтеся з 17 Цілями сталого розвитку ООН. Оберіть 2–3 цілі, які найбільше стосуються вашої майбутньої професії.

Для кожної обраної цілі:

- коротко поясніть її зміст (2–3 речення);
- визначте, які наукові дослідження допомагають реалізувати цю ціль;
- наведіть приклади практичних дій у сфері освіти, економіки чи суспільства, які сприяють досягненню мети.

Результати оформіть у вигляді таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Цілі сталого розвитку, приклади наукових досліджень та практичних дій

Ціль сталого розвитку	Сутність цілі	Приклади наукових досліджень	Приклади практичних дій
№13. Боротьба зі зміною клімату	Зменшення викидів, адаптація до кліматичних змін	Дослідження відновлюваної енергетики, енергоефективності	Використання “зеленої” енергії у ВНЗ
...	...	...	...
...	...	...	...

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 3

Тема 3. Загальні методи наукових досліджень

Мета: ознайомлення з теоретичними і емпіричними методами наукових досліджень та застосування їх у науково-практичній діяльності.

Обговорення теоретичних питань:

1. Розкрийте сутність поняття методу та методики наукової дослідження.
2. Охарактеризуйте сутність емпіричних та теоретичних досліджень
3. Опишіть особливості застосування наукових методів при емпіричних дослідженнях.
4. Опишіть особливості застосування наукових методів при теоретичних дослідженнях.
5. Розкрийте суть методів, які можуть бути застосовані як при емпіричних, так і теоретичних дослідженнях.

Практичні завдання:

Завдання 3.1. Здійсніть розподіл методів на три групи: емпіричні, теоретичні, універсальні (ті, що можуть застосовуватися як при емпіричних, так і теоретичних дослідженнях):

1. Абстрагування	11. Експертизи	22. Системний аналіз
2. Аксиоматичний	12. Ідеалізація	23. Системний підхід
3. Аналіз	13. Інвентаризація	24. Статистичні
4. Аналогія	14. Індукція	розрахунки
5. Вибіркові	15. Інформаційне	25. Створення теорії
спостереження	моделювання	26. Суцільні
6. Гіпотеза	16. Історичний метод	спостереження
7. Дедукція	17. Конкретизація	27. Технологічні
8. Дослідження	18. Контрольні заміри	дослідження
документів	19. Моделювання	28. Формалізація
9. Економіко-	20. Нормативне-	29. Функціонально-
математичні	правове регулювання	вартісний аналіз
10. Економічний аналіз	21. Синтез	30. Хіміко-технологічні

Завдання 3.2. Оберіть актуальну проблему у сфері фінансів чи економіки (наприклад: дефіцит державного бюджету, інфляція, розвиток фінансових технологій, інвестиційна привабливість регіонів).

Використайте до неї чотири загальнонаукові методи:

Аналіз – розкладіть проблему на складові (які фактори її зумовлюють?).

Синтез – об'єднайте виділені фактори в цілісну систему (як вони взаємодіють?).

Індукція – на основі окремих прикладів сформулюйте загальні висновки (які закономірності простежуються?).

Дедукція – застосуйте загальні економічні закони чи теорії для пояснення конкретної ситуації.

Складіть коротку таблицю застосування методів (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Застосування загальних методів у науково-практичній діяльності

Метод	Як застосовано?	Висновок / результат
Аналіз	...	...
Синтез	...	...
Індукція	...	...
Дедукція	...	...

Завдання 3.3. Ознайомтесь із ситуацією: «Фінансист-дослідник аналізує вплив зростання облікової ставки Національного банку України на кредитну активність комерційних банків та розвиток малого бізнесу»

Необхідно:

- визначити, які **емпіричні методи** будуть корисними (наприклад: статистичний аналіз, порівняння, анкетування підприємців);
- обґрунтувати, які **теоретичні методи** варто застосувати (наприклад: моделювання, прогнозування, економетричний аналіз, системний підхід);
- пояснити, як результати дослідження можна використати для практичних рекомендацій у сфері економічної політики.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 4

Тема 4. Спеціальні методи економічних досліджень

Мета: ознайомлення з спеціальними методами економічних наукових досліджень та застосування їх у науково-практичній діяльності.

Обговорення теоретичних питань:

1. Поняття спеціальних методів економічних досліджень та їх місце у системі наукового пізнання.
2. Методи збору та узагальнення інформації: анкетування, інтерв'ювання, експертні оцінки, аналіз документів.
3. Методи аналізу економічних явищ і процесів: порівняльний, індексний, факторний, балансовий, трендовий аналіз.
4. Методи прогнозування: екстраполяція, сценарний аналіз, економіко-математичне моделювання.
5. Евристичні методи: метод «мозкового штурму», метод Дельфі, морфологічний аналіз, дерево цілей.
6. Оцініть потенціал і ризики застосування штучного інтелекту та big data у сучасних економічних дослідженнях.

Практичні завдання:

Завдання 4.1. Застосування методу експертних оцінок. Сформуйте групу з 3–5 «експертів» (студентів), які мають оцінити, які фактори найбільше впливають на рівень інвестиційної

привабливості України. Узагальніть результати у вигляді таблиці та зробіть висновки.

Приміта: Кожен експерт виставляє **оцінку від 1 до 5 балів** (1 – мінімальний вплив, 5 – максимальний вплив) для кожного фактора:

Політична стабільність (рівень довіри до влади, відсутність воєнних ризиків).

Макроекономічна стабільність (інфляція, ВВП, бюджетний дефіцит).

Податкова система (рівень податкового навантаження, прозорість адміністрування).

Розвиненість фінансового ринку (доступність кредитів, фондовий ринок).

Інфраструктура (транспорт, енергетика, цифрова мережа).

Рівень корупції та правове середовище (захист прав інвесторів, судова система).

Людський капітал (кваліфікована робоча сила, освіта, інноваційність).

Таблиця 4.1

Експертна оцінка факторів впливу

Фактор впливу	Експерт 1	Експерт 2	Експерт 3	Середня оцінка
...	...	...	...	...

Завдання 4.2. Застосуйте порівняльний, індексний, факторний та балансовий методи при дослідженні діяльності підприємства за 2021–2023 рр. На основі вихідних даних діяльності даного підприємства (табл.4.2):

- Порівняйте темпи зростання обсягів реалізації, прибутку та активів між 2022–2024 рр. Зробіть висновок про динаміку ефективності діяльності.
- Розрахуйте індекс обсягу реалізації 2024 р. до 2022 р.
- Визначте індекс прибутковості (прибуток/виручка) у динаміці.
- Визначте, як на зміну прибутку з 25 млн до 40 млн вплинули:
 - а) зміна обсягів реалізації,
 - б) зміна рівня витрат (собівартості).

Для цього застосуйте метод ланцюгових підстановок.

➤ Побудуйте баланс: Виручка = Собівартість + Прибуток. Перевірте, чи дотримується баланс у кожному році. Зробіть висновок про стійкість фінансових результатів.

Таблиця 4.2

Експертна оцінка факторів впливу

Рік	Обсяг реалізації, млн грн	Собівартість, млн грн	Прибуток, млн грн	Активи, млн грн
2022	100	75	25	150
2023	120	88	32	165
2024	140	100	40	180

Завдання 4.3. Використовуючи статистичні дані про ВВП України за останні 10 років, побудуйте просту трендову модель прогнозування ВВП на наступні 2 роки. Зробіть висновки щодо можливих сценаріїв.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 5

Тема 5. Особливості організації наукового дослідження

Мета: вивчення способів оприлюднення та апробації наукових результатів та ознайомлення з особливостями написання наукових публікацій, порядку проведення наукових конференцій, симпозіумів, семінарів

Обговорення теоретичних питань:

1. Охарактеризуйте сутнісну характеристику наукових досліджень.
2. Надайте характеристику етапів наукового дослідження.
3. Особливості формування проблеми та вибір теми наукового дослідження.
4. Мета, завдання, об'єкт і предмет досліджень.
5. Опишіть способи апробацій наукових досліджень.

Практичні завдання:

Завдання 5.1. З переліку орієнтовних тем для індивідуальної науково-дослідної роботи студента оберіть один напрям і сформулюйте тему власного дослідження. Визначте мету, завдання, об'єкт, предмет дослідження.

Завдання 5.2. Розташувати перелік етапів наукового дослідження у правильній логічній послідовності: аналіз; збір даних; апробація; постановка проблеми; інтерпретація результатів; формування гіпотези; підбір методів.

Завдання 5.3. Ознайомтесь із сучасними науковими напрямками у вашій галузі (наприклад: фінансово-економічна безпека, цифровізація фінансових процесів, стійкість бюджетної системи).

- Сформулюйте наукову проблему у вибраному напрямі.
- Розбийте її на 2–3 теми, а кожному темі – на підтеми та дослідницькі питання.
- Представте результати у вигляді схеми «Проблема → Темі → Підтеми → Питання».

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 6

Тема 6. Інформаційні ресурси та інструменти для наукових досліджень

Мета: формування практичних навичок пошуку, оцінки та систематизації наукової інформації, ознайомлення з сучасними електронними ресурсами, цифровими інструментами та методами обробки даних для наукових досліджень.

Обговорення теоретичних питань:

1. Що таке інформаційне забезпечення наукового дослідження і чому воно є ключовим для отримання достовірних результатів?
2. Які основні джерела наукової інформації (первинні, вторинні, електронні) і як оцінити їхню надійність та актуальність?
3. Як здійснювати систематизацію та узагальнення наукових даних для подальшого використання в дослідженні?
4. Які цифрові інструменти та програмне забезпечення допомагають у зборі та обробці наукової інформації?
5. Охарактеризуйте критерії якості інформації.

Практичні завдання:

Завдання 6.1. Складіть перелік основних джерел наукової інформації (підручники, монографії, наукові журнали, електронні

бази даних, ресурси Інтернету) за обраною темою дослідження. Оцініть їх достовірність, актуальність і наукову цінність.

Завдання 6.2. За допомогою електронних баз даних або академічних пошукових систем знайдіть 10 наукових публікацій за обраною темою. Систематизуйте їх у таблицю за автором, роком публікації, типом дослідження, ключовими результатами та висновками.

Завдання 6.3. Складіть схему або карту основних джерел інформації для обраної теми наукового дослідження, вказавши типи джерел (монографії, статті, бази даних, електронні ресурси), їх достовірність та актуальність. Визначте, які джерела можна поєднати для отримання повної картини досліджуваного явища.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ТЕОРЕТИКО-ПРИКЛАДНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ НАУКОВИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 7

Тема 7. Організація навчально-дослідної роботи здобувачів вищої освіти

Мета: засвоєння теоретико-практичних засад організації навчально-дослідної роботи студента

Обговорення теоретичних питань:

1. Що таке навчально-дослідна робота (НДР) і яку роль вона відіграє у формуванні професійних та дослідницьких компетентностей бакалавра?
2. Які основні види навчально-дослідних робіт виконують студенти бакалаврського рівня і чим вони відрізняються за метою та структурою?
3. Які етапи включає виконання навчально-дослідної роботи від вибору теми до оформлення результатів?
4. Як обирається тема курсової роботи і які критерії слід враховувати при її формулюванні?
5. Які методи та підходи до збору та аналізу інформації найбільш ефективні при виконанні НДР?
6. Які організаційні кроки та рекомендації допомагають підвищити якість написання курсової роботи?

Практичні завдання:

Завдання 7.1. Складіть таблицю «Види навчально-дослідної роботи – Мета – Приклади виконання».

Наведіть приклади для кожного виду (реферат, есе, курсова робота).

Зробіть висновок, які види найбільше сприяють формуванню дослідницьких компетентностей студента.

Завдання 7.2. Ознайомтеся з критеріями оцінювання навчально-дослідних робіт (актуальність теми, логіка викладу, обґрунтованість висновків, якість оформлення тощо). Проаналізуйте приклад (реферат, фрагмент курсової чи випускної роботи). Складіть експертний висновок: сильні сторони роботи, недоліки та рекомендації для покращення.

Завдання 7.3. Ознайомтеся зі зразком курсової роботи (доступ надає викладач).

Проаналізуйте, чи відповідає робота основним вимогам:

1. Актуальність теми (10 балів).
2. Логіка структури та зміст (15 балів).
3. Теоретична база (аналіз літератури) (15 балів).
4. Практична частина, аналіз даних (20 балів).
5. Висновки і рекомендації (15 балів).
6. Оформлення та стиль викладу (10 балів).
7. Самостійність, оригінальність (15 балів).

Всього 100 балів.

На основі оцінки сформулюйте короткий висновок (5–7 речень) з аргументованою оцінкою курсової роботи.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 8

Тема 8. Організація науково-дослідної роботи здобувачів вищої освіти

Мета: засвоєння теоретико-практичних засад організації науково-дослідної роботи студента (НДРС)

Обговорення теоретичних питань:

1. Визначте головну мету організації та розвитку системи НДРС
2. Вкажіть основні завдання організації та проведення НДРС

3. Опишіть форми організації та проведення НДРС в університеті
4. Надайте організаційну характеристику студентського наукового гуртка як осередку науково-дослідної роботи
5. Опишіть функції наукового гуртка
6. Охарактеризуйте основні форми роботи наукового гуртка

Практичні завдання:

Завдання 8.1. Складіть таблицю «Види науково-дослідної роботи – Мета – Приклади виконання».

Наведіть приклади для кожного виду (наукова робота, наукова стаття, тези доповіді).

Зробіть висновок, які види найбільше сприяють формуванню дослідницьких компетентностей студента.

Завдання 8.2. Складіть схему організації науково-дослідної роботи студентів. Вкажіть основні етапи виконання НДРС та пояснення до них.

Завдання 8.3. Охарактеризуйте форми наукової роботи студентів у вашому університеті (гуртки, конференції, конкурси) та відповідальні структурні підрозділи. Поясніть, як кожна форма роботи сприяє розвитку наукових компетентностей студентів.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 9

Тема 9. Організація та участь конкурсах студентських наукових робіт

Мета: ознайомити студентів з процедурою підготовки, подання, оцінювання та представлення наукових робіт у Всеукраїнському конкурсі; сформувати навички планування досліджень, оформлення робіт та підготовки до публічних презентацій.

Обговорення теоретичних питань:

1. Надайте організаційну характеристику та вкажіть основні завдання Всеукраїнського конкурсу студентських наукових робіт.
2. Охарактеризуйте порядок проведення Конкурсу, правила участі та розгляду наукових робіт.
3. Основні етапи підготовки та подання роботи на конкурс.
4. Вимоги до структури студентських наукових робіт.

5. Критерії оцінювання робіт експертною комісією.
6. Вкажіть правила оформлення науково-дослідної роботи.
7. Презентація результатів роботи: методи та рекомендації щодо доповідей.
8. Оцініть роль студентських наукових досліджень у формуванні компетентностей сталого розвитку.

Практичні завдання:

Завдання 9.1. Ознайомтеся з основними вимогами до студентських наукових робіт:

1. Актуальність теми (10 балів).
2. Новизна та оригінальність ідей (20 балів).
3. Використані методи дослідження (20 балів).
4. Теоретичні наукові результати (10 балів).
5. Практична частина, аналіз даних (10 балів).
6. Рівень використання наукової літератури та інших джерел інформації (5 балів).
7. Висновки і рекомендації (10 балів).
8. Оформлення та стиль викладу (5 балів).
9. Самостійність, оригінальність (10 балів).

Всього 100 балів.

Проведіть експертну оцінку прикладу студентської наукової роботи. Заповніть таблицю оцінювання (критерій – бал – коментар) і дайте короткий висновок.

Завдання 9.2. Ознайомтеся з Цілями сталого розвитку ООН (ЦСР).

- Визначте, які з ЦСР можуть бути реалізовані через студентські наукові дослідження у вашій спеціальності.
- Складіть приклади 2–3 тем студентських досліджень, що спрямовані на формування компетентностей сталого розвитку (наприклад: «Фінансова грамотність як інструмент подолання бідності», «Зелені фінанси: перспективи впровадження в Україні» тощо).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 10

Тема 10. Види наукових публікацій та підготовка до виступу з доповіддю

Мета: ознайомлення студентів із класифікацією наукових публікацій та формування навичок підготовки наукової доповіді й

написання тез.

Обговорення теоретичних питань:

1. Вкажіть види наукових публікацій
2. Особливості підготовки доповіді.
3. Правила до написання тез доповіді.

Практичні завдання:

Завдання 10.1. Складіть структуру наукової доповіді за обраною темою (з власного дослідження або навчальної дисципліни). У структурі обов'язково передбачте: вступ (актуальність, мета, завдання); основну частину (ключові тези, результати дослідження, аргументи); висновки (узагальнення, перспективи, практичне значення); візуальний супровід (слайди, графіки – за потреби).

Додатково: підрахуйте орієнтовний час виступу (5–7 хвилин) та вкажіть, як ви розподілили б його між частинами доповіді.

Завдання 10.2. Розробіть коротку презентацію (5–7 слайдів) до власної теми дослідження. Забезпечте: чітку структуру; візуалізацію (таблиці, графіки, інфографіку); лаконічність тексту.

Проведіть самоперевірку: чи можна вашу презентацію використати для виступу на студентській конференції.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 11

Тема 11. Особливості написання наукової статті

Мета: формування навичок підготовки та структурування наукової статті, ознайомлення з вимогами до викладу наукового тексту.

Обговорення теоретичних питань:

1. Особливості підготовки та написання наукової статті.
2. Структурні елементи наукової статті (назва, анотація, ключові слова, вступ, основна частина, висновки, список літератури).
3. Правила та вимоги до викладу наукової статті (логічність, академічний стиль, коректність цитування).

Практичні завдання:

Завдання 11.1. Оберіть опубліковану наукову статтю з вашої спеціальності.

Визначте її структурні елементи (вступ, мета, завдання, методи, результати, висновки).

Оцініть відповідність статті правилам академічної доброчесності (наявність цитувань, правильність посилань, унікальність викладу).

Завдання 11.2. Розробіть коротку презентацію (5–7 слайдів) до власної теми дослідження. Забезпечте: чітку структуру; візуалізацію (таблиці, графіки, інфографіку); лаконічність тексту.

Проведіть самоперевірку: чи можна вашу презентацію використати для виступу на студентській конференції.

Завдання 11.3. На основі прикладу наукової статті, виділіть та позначте в тексті основні структурні елементи: заголовок та автор(и), анотація, ключові слова, вступ, огляд літератури, методи дослідження, результати, обговорення, висновки, список літератури.

Для кожного елементу коротко опишіть його функцію та оцініть, наскільки чітко він представлений у статті.

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 12

Тема 12. Академічна доброчесність у науковій діяльності

Мета: сформувати знання та практичні навички дотримання принципів академічної доброчесності під час проведення наукових досліджень, написання та оприлюднення наукових праць.

Обговорення теоретичних питань:

1. Сутність та основні принципи академічної доброчесності (чесність, прозорість, відповідальність, справедливість).
2. Види академічних порушень: плагіат, самоплагіат, фабрикація, фальсифікація, списування, використання сторонньої допомоги без належного посилання.
3. Правила цитування та оформлення бібліографії відповідно до міжнародних стандартів.
4. Поясніть, як принципи академічної доброчесності застосовуються у студентських дослідженнях (цитування, унікальність, уникнення плагіату).
5. Роль електронних систем перевірки наукових текстів на унікальність.
6. Використання штучного інтелекту в наукових дослідженнях: етичні аспекти, ризики та межі дозволеного.

7. Академічна доброчесність як умова інтеграції у міжнародний науковий простір.

Практичні завдання:

Завдання 12.1. Оберіть уривок наукової статті (5–7 речень). Складіть приклад правильного цитування цього уривку у власній роботі з дотриманням стандарту ДСТУ. Оформіть бібліографічний опис джерела згідно з обраним стандартом.

Завдання 12.2. Розгляньте приклади використання ChatGPT або іншого штучного інтелекту для написання наукового тексту.

Визначте, які дії будуть етичними (наприклад, генерація ідей, структуризація тексту), а які порушують принципи академічної доброчесності (наприклад, подання згенерованого тексту без перевірки та посилань як власного).

Сформулюйте власні правила відповідального використання ШІ у наукових дослідженнях.

Завдання 12.3. Оберіть 5–7 джерел (книги, статті, електронні ресурси) із вашої спеціальності. Складіть коректний бібліографічний опис кожного джерела відповідно до стандарту (ДСТУ, APA та Harvard).

ПРАКТИЧНЕ ЗАНЯТТЯ № 13

Тема 13. Науковий профіль дослідника

Мета: ознайомити студентів із поняттям наукового профілю, його складовими, методами формування та впливом на ефективність наукової роботи та інтеграцію в науковий простір.

Обговорення теоретичних питань:

1. Поняття та складові наукового профілю дослідника.
2. Визначення спеціалізації та наукових інтересів.
3. Формування компетенцій та практичних навичок у рамках профілю.
4. Вплив наукового профілю на вибір тем та методів досліджень.
5. Роль наукового профілю у підготовці публікацій, грантів і участі у проектах.
6. Інтеграція наукового профілю в міжнародну та міждисциплінарну наукову спільноту.

Практичні завдання:

Завдання 13.1. Оберіть науковця з вашої спеціальності або групу науковців, що працюють у певному напрямі фінансових чи економічних досліджень.

- Проведіть аналіз їхніх публікацій за останні 5 років: тематика, методи досліджень, кількість цитувань, участь у конференціях та наукових проєктах.
- Складіть короткий звіт у вигляді таблиці або інфографіки, що відображає структуру наукового профілю та ключові компетенції.
- Обґрунтуйте, які наукові компетенції та навички можна запозичити для власної наукової діяльності та розвитку професійного профілю.

Перелік орієнтовних тем для індивідуальної науково-дослідної роботи студента

1. Сутнісна характеристика ВВП. Аналіз обсягу, темпів зростання і структури ВВП в Україні та в країнах із розвинутою ринковою економікою (декілька країн на вибір студента); зміни пропорцій між складовими національного доходу (фондом споживання і фондом нагромадження). Виявити тенденції і чинники впливу. Пояснити, до яких наслідків може призвести надмірне зростання обсягу фонду споживання. Роль доданої вартості в економіці країни

2. Податкова система України. Види податків: загальнодержавні та місцеві. Які податки займають найбільшу частку у структурі надходжень. Роль податків у розвитку виробництва та обміну. Актуальні проблеми податкової політики України. Проаналізувати причинно-наслідкові зв'язки між зміною ставок податків і поведінкою платників податків. Визначити, які наслідки для держави має збільшення або зменшення ставок податків і зборів.

3. Аналіз інвестиційних тенденцій в Україні. Основні питання: яка частка сукупних інвестицій у ВВП; обсяг інвестицій на одну особу; співвідношення внутрішніх та іноземних інвестицій; співвідношення державних і приватних інвестицій; динаміка і структура зарубіжних інвестицій в економіку України. які причини виявлених тенденцій? роль інвестицій у економіці.

4. Грошово-кредитна політика НБУ: сучасні здобутки і проблеми.

5. Курс гривні та формування курсу валют. Причини девальвації гривні. Чинники впливу на формування вартості гривні та курсу валют.

6. Бюджетний устрій і бюджетна система України на сучасному етапі. Оцінка можливих підходів до вирішення питання про підвищення ролі й значення бюджетних відносин у посиленні економічної самостійності адміністративно-територіальних формувань.

7. Органи управління державними фінансами в Україні та сфера їх впливу в бюджетному процесі. Характеристика основних функцій та повноважень ВРУ, КМУ, Казначейства України, Державної фіскальної служби України, Головного контрольно-ревізійного управління України, Комітету ВРУ з питань бюджету, Міністерства фінансів.

8. Облікова політика НБУ та депозитна й кредитна політика банків України. Сутність та яка динаміка ставок за депозитами і банківськими кредитами в Україні? Порівняйте їх з динамікою облікової ставки НБУ, курсом долара та євро.

9. Банківська діяльність в Україні. Основні види банківських послуг. Механізм формування прибутку в банках. Характеристика ТОП-10 банків України.

10. Власний бізнес. Мале підприємництво та проблеми його функціонування в Україні. Спрощена система оподаткування.

11. Структура фондового ринку України (ринок акцій, ринок корпоративних облігацій, ринок державних облігацій). Які причини виявленого співвідношення між сегментами фондового ринку?

12. Страхування в Україні. Види страхування. Які види страхування в Україні проводяться в обов'язковій формі? Яку частку вітчизняного страхового ринку займають обов'язкові види страхування? Які страхові послуги найбільш «популярні» на вітчизняному страховому ринку?

13. Недержавні пенсійні фонди. Оцінка рівня розвитку недержавних пенсійних фондів в Україні. Зарубіжний досвід організації недержавних пенсійних фондів.

14. Співпраця України з міжнародними фінансовими інститутами. Які кредитні програми міжнародних фінансових організацій діють в Україні? Які з цих організацій надають кредити

уряду, а які — реальному сектору економіки? Які кредитні механізми використовує Міжнародний валютний фонд?

15. Бюджетний дефіцит та платіжний баланс України. Яка структура і динаміка платіжного балансу України. Порівняйте динаміку бюджетного дефіциту і дефіциту платіжного балансу. До яких економічних наслідків може призвести негативне сальдобюджетного дефіциту платіжного балансу країни?

16. Фінансові кризи: огляд світових криз, причини та чинники загострення

4. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Дейнека О. Г., Крихтіна Ю. О., Ковальов А. Ю. Методологія та організація наукових досліджень : конспект лекцій. Харків : УкрДУЗТ, 2023. 67 с.

2. Наукові дослідження в економіці: курс лекцій: навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за освіт. програмою «Економічна аналітика» спеціальності 051 «Економіка» / КПІ ім. Ігоря Сікорського; уклад.: Трофименко О. О., Шевчук О. А., Фартушний І. Д. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2024. 192 с.

3. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. / А. О. Азарова, Н. О. Біліченко, Ю. В. Міронова, Л. М. Ткачук. Вінниця : ВНТУ, 2022. 117 с.

Допоміжна література

4. Афанасьєв А. О., Кузькін Є. В. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Харків : ХНЕУ, 2005. 96 с.

5. Білуха М. Т. Методологія наукових досліджень : підручник. Київ : АБУ, 2002. 480 с.

6. Бірта Г. О., Бургу Ю. Г. Методологія і організація наукових досліджень : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2014., 142 с.

7. Гордійчук А. С., Стахів О. А. Основи наукових досліджень : навч. посіб. Рівне : НУВГП, 2008. 331 с.

8. Гуроров О. І. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посіб. Харків : ХНАУ, 2017. 272 с.

9. Демківський А. В., Безус П. І. Основи методології наукових досліджень : навч. посібн. Київ : Акад. муніцип. упр., 2012. 276 с.

10. Дороніна М. С. Технологія соціально-економічних наукових досліджень (схеми і приклади) : навч. посібн. Вид 3-тє, виправ. і допов. Харків : ВД «ІНЖЕК», 2007. 120 с.

11. Економічні дослідження (методологія, інструментарій, організація, апробація) : навч. посібн. / за ред. А. А. Мазаракі. Київ : Київ. нац. торг.-екон. ун-т., 2010. 280 с.

12. Крушельницька О. В. Методологія та організація наукових досліджень : навч. посібн. К. : Кондор, 2003. 192 с.

13. Ляхович О. О. Особливості застосування методів наукових досліджень у фінансово-економічній сфері. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Сер. Економіка*. 2020. № 2 (90). С. 105-111.

14. Малигіна В. Д., Холодова О. Ю., Акімова Л. М. Методологія наукових досліджень : монографія. Рівне : НУВГП, 2016. 247 с.

Інформаційні ресурси

1. Про вищу освіту: Закон України від 01 лип. 2007 р. № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Про наукову та науково-технічну діяльність: Закон України від 26 лист. 2015 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

3. Про інноваційну діяльність: Закон України від 04 лип. 2002 р. № 848-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>

4. Приклади оформлення списку використаних джерел, відповідно до ДСТУ 8302:2015 / Наук. б-ка Нац. юрид. ун-ту ім. Ярослава Мудрого; уклад. О. І. Самофал. Харків, 2017. URL: <http://library.nlu.edu.ua/biblioteka/sait/nauka/gost/spisok-dstu.pdf>

5. Бібліографічні посилання: загальні положення та правила складання (ДСТУ 8302:2015): презентація / Наук. б-ка НаУКМА; уклад. Т. О. Патрушева. Київ, 2016. URL: <https://www.slideshare.net/naukmalibrary/83022015>